

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat ~~heti~~ közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoknál —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Kolosvári ev. ref. Evangyéliumi Tudomány.

(Elkövette a Protestáns Közlöny szerkesztője és kiadója
nt. Szász Gerő aa)

Megszoktuk azt, amit a dolgok természetes rendje is megkövetel, hogy a közpályán működő szakembereket éppen az ők választott, hivatalos szaktudományukban, éppen saját illetékes működési terükön, éppen megkedvelt foglalkozásuknak műhelyében, és saját forrásaikból merített eszközeik használata és fegyvereik forgatása szerént ítéljük meg. Ezen kiinduló, valamint igazságos önmagában, úgy szükséges is minden téren, s a ki saját szakját jól betölti, és saját fegyvereit jól forgatja („dummodo legitime certaverit“, = csak hogy szabályszerűen harcoljon, mondja szent Pál) az ilyen ember dicséretet érdemel. Azért természetesnek tartjuk, és meg is követeljük, hogy mindenki saját kötelességét, és hivatását értse, és teljesítse. „Nauta de ventis, de bobus narret arator. Enumeret miles vulnera . . . pastor oves!“ Ezekben úgy véljük, maga nt. Szász Gerő aa. is velünk egyetért, s mint az előre bocsátott czimirat elég világosan kimutatja, jelenleg szándékozunk ő kegyelmét, nem a gazdászkat, nem a költészet, sem a lapszerkesztés terén, (mert ezeket is érti ugyan, de ezeknek egyike sem az ő tulajdonképpeni elhivatása) hanem a papi tevékenységnek és tudománynak a bibliából általa kiválasztott területén felkeresni, s az eredményekhez képest szerény véleményt nyilvánítva bírálni. Természetesen elismert, köztudomású dolog, a mihez kétség sem férhet, hogy minden kálvinista papok között, főleg Szász Gerő aa-nak, aki a papi körben magasan felemelkedett, aki papársái részére tudományos, és hivatalos közlönnyet szerkeszt, ki e fellett a kálvinista „püspököknek“ vér és érter szerént oldala mellett áll és működik, s nem csak szóval, a szószékben, de írásban is, (sőt még nyomtatásban is, a „Közlönyben“) a nagytekintetű kálvinista papi testületnek oktatást és utasítást ad, vezérelveket és irányt jelöl, és követendő példányképeket tűz ki: első teendője, s a viszonyok és történeti fejlődés szempontjából legfőbb és multhatatlan kötelessége, hogy a bibliát jól ismerje, helyesen magyarázza, és soha semmi körülmények között annak értelmét meg ne hamisítsa. Ebben is, szeretjük hinni, nt. Szász Gerő aa. egyetért velünk. Köteles ő erre annál is inkább, mert a protestantizmus meg a kálvinizmus alakjában is, kezdetétől fogva folytonosan a „bibliára“, mint az igazi evangyéliumi hit és tudomány egyedüli forrására

hivatkozott, és hivatkozik (talán még) ma is; s azon kívül más elvet, és tekintélyt el sem fogad. Midőn tehát nt. Szász Gerő aa, az ő magas röptű foglalkozásai között, a szokásos „frázisok“ és „nagy mondások“ fellegei közül a földre le ereszkedik, és szent Pál apostol (I. Timoth. VI. t.) egy versének tüzetes magyarázásába fog, és ezen magyarázatot, utasításul az erdélyi kálvinista papok számára a Közlönyben ki is adja: sem ő, sem senki más, józanul rossz neven nem veheti, ha azt a magyarázatot, és az abból vont következményeket, mi is, elfogulatlanul, úgy amint megírva vannak, figyelemmel megtekintjük. Ezen a maga nemében ritka magyarázat, egész terjedelmében látható a Protestáns Közlöny idei 3-ik számában, honnan mi saját észrevételeink megalapítása végett, az olvasók tájékozására csak a szükségeseket veszszük ki.

A kérdéses cikk felirata: *A munka folytatása Saját-ságos egy czim; mert mi az munka? hol? és mikor történt annak megkezdése?* azt ugyan a laikus ember nem könnyen fogja megérthetni; de a ki a munka folytatását úgy mint mi megnézegeti, (nem ugyan a dolgok polgári rendében, de a Protestáns Közlöny szövegezésében) az hamar rájön, hogy Szász Gerő aa. az új egyházpolitikai törvények és javaslatok atyaságát ha nem is egyenesen magának, de minden esetre a magyar kálvinizmusnak tulajdonítja, s ama munka folytatásáért, most papársait kenet-teljesen, még a bibliára is itt-ott hivatkozván, utasítja. Nekünk ezen felfogás ellen nem lehet kifogásunk, és készek vagyunk figyelemmel kísérni a kifejtést is, mely így következik:

„Lehetett volna cikkem felirata az is, hogy „haladjunk“. (Legyen nyugodt aa! mert a „Haladjunk“ czim mellett mindjárt feltolakodott volna a legutolsó fogatásban is az a kérdés: Hova?! talán a receptzio, vagy a felekezet nélküli állapot, vagy a szekularizatio felé? S ezekre . . . kényes a felelet. De a folyásnak csak egy törvénye van, t. i. *megy lefelé.*) Mert valóban azt forogtom elmében, hogy immár itt a teljes idő, bolott az eszméek át kell mennie a gyakorlati életbe. Eddig volt kegyes obajtás; volt szárnyas szavak, szép beszédek hangoztatása, volt inepélyes manifesztálása annak a belső, lelki szükségnek, mely mindnyájunkat ösztönzött, üzött, kergetett, hogy megkeressük, megtaláljuk azt az utat, melyen haladván, az előttünk lebegő eszményi célok szolgálatában állván, az öntudat megnyugvásának biztató reményével teljesithessük kötelességünket, úgy egyházunkkal, mint hazánkval szemben. Eddig a levegőben

jártunk. Le kell szállnunk a földre. Föl kell ébrednünk az édes álombul, mely nyugalmat, tán erőt is adott, és tisztán látó szemekkel utánna kell néznünk a valóság követeléseinek, hogy szépségeit láthassuk.“

„Barátaink beszéltek sok szépet és jót . . . Beszéltek arról a helyzetről, mely a kálvinista papok előtt áll, holott tekintélyben megtögyatkozva, anyagiakban szegényesen, ha nem szárnalmas ébresztőleg, találja magát szemben oly feladatokkal, melyek alatt össze is lehet roskadni, ha valaki nem lehet teljesen független, teljesen egész ember: és ha ez megtörténik, utánna vész maga a cél, és annak minden kontemplált áldása.“

„Mi természetesebb, mint az, hogy az erdélyi kálvinista papság érezve amaz óriási feladatot, mely vállaira nehezedik: látva, hogy az annak elhordázására feltétlenül szükséges eszközök napról napra mind inkább összezsugorodnak, ahelyett, hogy szaporodnának; más felől érezve szellemi képességét, mely a mindent elsodrő körülmények által mind szűkebb körre korlátoztatik: hát beszél, panaszol, zúgolódik, tán haragszik is.“

„Mind ezek emberi érzelmek. Természetesek. Tán jogosok is. És mégis, se tudom kivetni elméből (nota bene, most száll le Szász Gerő aa. a bibliába; azért figyelmet kérünk) Pál apostol szavait: „Az iga alatt való szolgálak az ő uraikhoz minden tisztességgel legyenek, hogy az istennek neve, és a tudomány ne káromolassék.“ (I. Timoth. VI. 1.) Most következik a magyarázat.

„A mi igánk! A mi szolgálatunk! A mi Uraink! „Ah, istenem, ha ezek szegődött munkák, jól megfizetett dolgok volnának, mily derék iparosok, szolgálatkész kereskedők, hűséges eselédek volnának! Vajjon azok voluánk-e? Be illenék-e teljesen ebbe a real materialis századba, melynek jelszava: adsza, nesze! Vajjon ilyen volt-e Pá? Ilyenek voltak-e az első keresztyének? . . . Luther? . . . Kálvin? . . .“

„A mi igánk! A mi szolgálatunk! Ami uraink!

„A mi igánkat nem ácsmester készítette. Ami szolgálatunkat nem a presbiterium által készített és aláírt konvencio szabja meg (?!!). Ami uraink nem azok, kiket megsüvegel a félelem, a hízegés, az önzés, a föld, a mindennapi élet. (Ez rugásnak ugyan megjár, de minthogy nem világos, kinek vagy minek van szánya, nem érdemes foglalkozni vele.) Ha ezek volnának, nem volna okunk panasza; nem volnánk jobbakk sorsunknál. Pálmafa nem nő Grönlandban, és ha nő, ne panaszoljon. (Ezt ismét csak a krypto-kalvinizmus titkaiba beadatott Melanchtonok érthetnék meg. Azt tudjuk, hogy nálunk a kalvinizmus a kakoricza termés zonáin túl nem terjed. De a pálma növése éppen olyan homályos valami, mint megfoghatatlan a pálma „panasza“!) A tölgy aláereszti gyökereit az anyaföldre, és viharok és szárazság és töld rengések közepette is nő, virul, él ezer esztendeig és nem panaszol. (Ez utóbbi már szépen szól; de mit jelent a tölgy? Ha az erdélyi hegyekben mindazon tölgyek levágva lennének, mik a kalvinizmusnál idősebbek: a hegyek és havasok kopaczou maradnának. Az pedig, a kalvinizmus szempontjából is feltétlenül káros lenne. Mert Szász Gerő aa. szerint a kalvinizmus szimboluma a tölgyek lévén, ha ezek ledöntve lennének, megszűnnék a makktermés, és ekkor azon felekezeten kívüli nemzedék, mely majd a makk fogyasztására leszen utalva, teljesen ridegen marad! Azért csak éljen a tölgy . . . és „ne panaszoljon“ . . .)

„A mi igánk! A mi szolgálatunk! A mi uraink!

„Az én országom nem e világból való“. Ne keressétek itt e földön. Nem mértföldekre kiterjedő dominiumokból áll az (!) hanem a kiterjesztett menyboltozatból (?). Abból a láthatatlan semmiből, (vigyázz, olvasó vigyázz!) a mely mérhetetlen kincsekben teszi gazdaggá a szívet, az elhatározást, a lelkesedést. (No ime: a kálvinista „semmi“-nek mérhetetlen kincsei!) Az eszményi világ az, ami megtestesült a Mesterben, (ime: egy egészen új megtestesítél!), a Mesterben, ki szolt: az én eledelem az, hogy annak akarataj betöltsem (figyelmet kérünk) a *ki engemet elbocsátott*. (Ne tessék az elbocsátás szaván nagyon megbotránkozni. Tudja Pál mit kaszál. Ez Szász Gerő aa.-nál csak annyit jelent: „Mondhatnám, hogy legyetek Krisztus tanítványai (ti kálvinista papok!) . . . Mondhatnám . . . Es hallgatók“. Ezek saját szavai. Talán az Isten megbocsátja neki. Ez csak annyit jelent, hogy . . . Pál nélkül Krisztus evangéliumából nem lett volna semmi. Azért ezen rettentő következtetésnél felteszi a kálvinista papokhoz a kérdést: „mi lesz belőlünk, ha nem lépünk Pál nyomába?“.

„Azt hiszitek, hogy ezeket leronthatja, vagy le akarja rontani a polgári házasság, az állami anyakönyvvezetés, és a többi? . . . Ti kicsiny hitűek! Holott ha annyi volna bennetek, mint egy mustármag, hegyeket mozdítanátok ki helyükből“. (Itt akármelyik szegény kálvinista pap megfordíthatná az argumentumot, ugy, hogy Gerő aa. mutassa meg hát az ő nagy hitét!) „Azt akarom mondani: a mi terhünk könnyü, ami igánk gyönyörűség“. (Könnyü azt akarja, sőt tele zsebbel és tele hassal *elmondani is*; de tessék a szegény kálvinista papságnak azt az állítást *be is bizonyítani*. Míg a házasságok tömeges, évenként több száz párra mindig felmenő felbontása meg annyi pár ökör arát jutatta bizonyos zsebekbe (csak az erdélyi hegyek viszhangjairól van szó), még ment a dolog ugy a hogy . . . De ha beválik Szilágyi Dezső új evangéliuma, az állami bíraskodás a felbontásban, nem marad egyéb hátra, mint . . . üres tarisnyába kotorászni, vagy pedig ügyvédi . . . pályát választani. Így jár az ember, ha Krisztus tanításától „Quod Deus conjunxit . . . homo non separat“ könnyelműen eltérve a felbontásban oly gyakorlatot kezd, melyet tőle a nagy Dezsők megirigyilnek s a kürttel agyon üve az ügyetlen sipolót, másféle nőtlakat kezdenek, a varázkürtbe hatalmasul bele fúván, világga bocsátani) . . . A mi uraink (figyelmet kérünk) a mi uraink a szabadság, a világosság, a lelkiismeretbeli függetlenség, erő a hitben, szabad elhatározás a cselekedésben, ott hol a lelkek megtartásáról van szó.“ (Kényszereszközökkel? Csáky rendelkezéssel, a protestáns szülők szabad elhatározásának egyenes megtagadásával? az elkeresztelő katolikus papok bebörtönözésével vagy pénzbírsággal büntetésével!?)

„A mi szolgálatunk: a szeretet (kameratikum után, és a spekuláziók folytán eredő nyereményekhez?) ennek nevében áldozat minden szépért (mi a kálvinista templomokban a művészet legfőbb irányai szerint régóta számkivetésbe jutott) minden magasztosért (talán a Bethlen-kollégium nyílt sérelmével, és a szegény kálvinista papság alapítványi pénzeinek szerencsés eszközázatával felépült és még nevében is törvénytelen születésű kolozsvári ev. ref. teologia fakultás palotája értendő itt „a magasztos“ alatt?) hogy a föld megszenteltesék, (hogy hogy? hiszen a szenteléstől irtózik Szász Gerő aa. szótára, és a mult évben a megszentelés fo-

galmával élesen gunyolódott a P. Közlöny; aztán az a passzióváns... éppen úgy hangzik, mint a dicsértessék, melylyel évtizedek óta tetszik csufolkodni?! az ég leszálljon a földre és az meglátsassék (ime ismét a „dicsértessék“ formája!) meglátsassék a szivekben, a lelkekben, az emberi méltóságban, (mit a polgári házasság terve a család felbontás elvi kimondásában a mostoha apák és anyák végtelen lánczával rendszerezíteni akar? és az isten iránt való „szereteten“ (mi a felekezetet nélküliség vívmányában fog tetőpontra jutni?! és vallásszabadságnak fog nevezetni?!)

Ime az *iga*, a *szolgálat*, és az *urak* magyarázata egy esperes rendű kálvinista paptól a Protestáns Közlöny lapjain! Igen bölcsen teszi Szász Gerő aa., hogy a többi részletről, arról t. i. nehogy az urnak neve és tudománya „káromoltassék“ jónak látta... hallgatni, vagy legfeljebb mint az egyházpolitikai törekvések végrehajtásának misszióját szegény, gyöngye, erőtlén és kishitű paptársainak (kérjük e minősítvényi táblázatot mind Gerő aa. számlájára, és terhére irni) lelkére kötni, mely kötelesség a bekövetkező küzdelemben a kebelben mint „istenség“ (Est dem in nobis...“ fog jelentkezni, még ezen szavakra is fanyarodik: „Ennek az istennek, ennek az eszményekért való küzdelemnek nevében *kérlek, kényszerítlek titeket: lépjétek Pál apostol nyomdokába!*“ (Igazán megindító!)

A mi már a dolog, és a magyarázat érdemét illeti, meg kell jegyeznünk, hogy már megszoktuk a Pr. Közlöny „üres frázisait“; ismerjük a nt. Szász Gerő aatól is (lásd a 4 ik számot, 1895. január 24-ről) észrevett „nagy mondásait“, lendületes lodításait, s a Közművelődés olvasóinak mulattatására több ízben is bemutatott protestáns lyukas mogyoróit De ezek csekélységek a „munka folytatásához“ képest, hol a mester aa. szent Pál szavaira hivatkozva, és szent Pál követésére kérve és kényszerítve minden élő kálvinista papot ezen ünnepléses komoly alkalmat oly remek sulyok vetésre oly botor és ámitó magyarázatra használja fel, hogy ilyen: vagy ehez fogható tudatlan vetemedés legalább ami tudunkkal, Erdély hegyei között, még a kálvinista papok és literátorok hadseregében sem történt eddig soha!!

Miről beszél ugyanis szent Pál Timoth I. levele VI. fejezete 1-ső versében? Az apostol előzetes (V ik fejezeti) szavaiban oktatja Timotheus püspököt az emberek különféle állapota szerint, hogyan kell elbánnia Krisztus tanítása értelmében az öregekkel, és az ifjakkal; az idősb és ifjabb özvegyekkel; hogyan kell eljárnia a bűnösök megfeddésében, s a papok megválasztásában. Minthogy pedig azon időben a rabszolgák állapota igen nagy terjedelmű volt az egész római birodalomban, úgy hogy néhány száz ezer *szabad civis romani*s mellett, *milliókra*, és *száz milliókra ment a „szklávok“* „rabszolgák“ — száma, és ezek között is nagy számmal voltak keresztények, tehát szent Pál ezen nagy osztály igájáról, szolgálatáról, és urairól is megemlékezik a VI. fejezet első versében, megrendelvén Timotheusnak a módot és az irányt, mely szerint a rabszolgákkal elbánnia kell. Rendeli ugyanis, hogy mindazok a szolgák, rabszolgái állapotban lévő keresztények, kiknek pogány uraik vannak, a szolgálatot, az igát pontosan és engedelmességgel viseljék; uraikat pedig tisztelettel, és hűséges ragaszkodással kitüntessék, nehogy az ők engedetlenségük és netán hanyag szolgálatuk miatt az Urnak neve, és tudománya, (t. i. Jézus Krisztusnak neve és tanítása) a pogányok között, a pogány urak részről károm-

lásnak legyen kitéve. Ennek ilyen kifejtése után a VI. fejezet második versében szól szent Pál azon keresztény szolgákról, kiknek már keresztény uraik vannak; és meginti őket, nehogy a keresztény tanítás folytán, (mely szerint ur és szolga, Isten előtt testvérek, és egyenlők és egyformán vannak megváltva Krisztus által) saját uraik tiszteletéből valamit levonjanak; sőt ellenkezőleg, nekik mint hívőknek még nagyobb hűséggel és készséggel szolgáljanak. S aki ennek a tannak nem engedelmességek, az Pál szerint gögös tudatlanságban szenved, és haszontalan beszédekben sinylik, mikből sokféle, névszerint is felszámított bűnös eszelekedetek származnak.

Hogy Timotheus I. levele VI. fejezetének első verse erről szól, és így van értelmezve a kereszténység, kezdetétől fogva mostanig, minden valamire való akár katolikus, akár haeretikus, akár kálvinista exegétáktól: az oly kétségbevonhatatlan igazság, hogy az ellen Szász Gerő aa. fennebb kijelölt szánalomra méltó eltántorodása, semmit de semmit sem ér, és nem is bizonyít; s meg vagyunk győződve, hogy itten Szász Gerő aa. is, mibelyt még egyszer felüti bibliáját, s egybeveti az általa csufult eltorzított helyet az előzményekkel és a következő részletekkel, mint értelmes, egyenes emberhez illik, megbánja esürő csavaró izetlen és helytelen magyarázatát s az erdélyi kálvinista papság iránti köteles tiszteletből, tévedését egyenesen bevallva, visszavonva, *bocsánatot kér.* Ez ha nem tenné: igen kézzel foghatólag be lenne bizonyítva hogy Szász Gerő aa. saját paptársait együgyű fajankóknak nézi; be lenne bizonyítva, hogy a biblia értelmére és tekintélyére ő nem ad semmit, s azon szánandó véleménynek bódol, hogy a kolozsvári művelt becsületes kálvinista népség első papjának, még a szent iratok magyarázata alkalmából is tüllenteni szabad, lehet, és kell is, csak hogy a bálványimádó ultramontánuságot ilyen bodzapuskákkal is leverhesse, nem egyébre való lévén a katolikus klérustól átörökölt ev. ref. papi palást, mint arra, hogy egyéb gyarlóságok mellett az ily esztelen magyarázatokat is ideig-óráig takargassa.

Igy tehát az *iga*, a *szolgálat*, és az *urak* fogalma szent Pál levelében világos, — értelme semmi szín alatt el nem csavarható lévén, azt véljük, a szíves olvasók csak mosolyogni fognak Szász Gerő aa. azon erőlködésén, melylyel bizonyára az *utóri hamis liberálisizmus fogalmaitól elvakulva*, az ő „*urakat*“ a szabadságban, (?)! a világszágban (?)! a „függetlenségben“ (?)! erk's hitben (?)! stb. keresgeti; mik hogy minő köd-alaku, bizonytalan tekintélyű, semmit sem mondó pogány uraságok még Kolozsvár városában is: azt a legutolsó kollégium szoba-sépregető szolgája is jól tudja. Szántsándékkal óvakodunk eme sületlen magyarázat többféle illetlenségeinek, és torzon-borzon alaku lehozásainak fejtegetésétől, mert ezeket úgy véljük, minden józan gondolkozású ember, mindjárt első tekintetre átlátja, és visszautasítja.

Még csak azt jegyezzük meg, hogy Szász Gerő aa. szószerinti fenn megjelzett idézésében „Isten nevét és tudományát“ emlegeti, miket káromolni nem szabad. Hát ez teljesen igaz. Csak hogy az eredeti, vagy akár fordított szövegben, még a kálvinista bibliában is nem „isten“, de „az ur“ nevét említi Szent Pál. Ezen „ur“ neve és tudománya alatt kit, és mit kelljen érteni, azt már mindnyájan tudjuk; s hogy ezen „urat“ nt. Szász Gerő aa. „istennek“ nevezi, azon is feltétlenül örvendünk. De itten nem a mi magán-érzelmeinkről, de egyenesen arról van szó, helyesen, és hiven idézi-e Gerő aa. Szent Pál emlegetett helyét? És erre a felelet *csak tagadó*

lehet. Enyhítő körülményül szolgálhat azonban a szemek gyengesége, a nézőnek aluszékonyága, a pápaszemek hiánya, s az igazságnak (eltekintve a betűtől) teljes épségben maradása!

Már ha a Protestáns Közlöny felelős szerkesztőjével, midőn a szerkesztői tripos-on ülve a bibliába bele pillant, s a hely megjelölése mellett ilyen gyarló idézést csinál, és azon helyhez még sokkal gyarlóbb, sőt merőben alaptalan és helytelen magyarázatot irogat, ekkora véletlen botlások és tántorodások történnek a kálvinista papok utasítására, és szent Pál apostolnak követendő vezéről kitévésére: ellehetünk készülvé jó előre, hogy az utasításban is lesz az igazság mellett, valami „költői ábrándozás“, melyről meg van írva: „ábrándozás az élet megrontója, mely kancsalul festett egekbe (= Gerő aa. szerint: = a semmibe) néz.“ Az utasításban igaz, és helyes az, hogy szent Pált követni, minden kálvinista papnak, jó, hasznos és szükséges lenne Ilyen irányú utasítás igazán helyes és időszerű a mai mozgalmak világában, s a katolikus papságnak sem lévén működése terén kitűnőbb vezére, mint szent Pál, ha őt mindkét oldalon követjük, hamar elérkezünk Jézus Krisztushoz, kinek mindenek felett kitűnő tudományaért az apostol, megvetette az egész világot „et arbitratus est ut stercora“, sírván azok felett, kik Krisztus keresztjének ellenségei, — akik mindig tanulnak, de az igazság megismerésére soha el nem jutnak.

Azonban merőben hamis és téves Szász Gerő aa.-nak azon állítása, mintha Pál első „protestáns“ lenne, és mintha Pétert „legyőzte“ volna. Rendkívül messze esvén Pál apostol alakja, jelleme és ideje Szász Gerő aa. korától, és teljesen hiányozván a kálvinizálási hiteles tanuk, és okiratok több mint másfél évezreden át arról, mintha Pál protestáns lett volna és Pétert valami izetlen veszekedés, irigy vetélkedés, vagy disputa alkalmával „legyőzte“ volna: nem veszszük zokon Gerő aa. eziránti homályos észlelését; mert ha még az orra előtt álló szöveget (I. Timoth. VI. 1 ső vers.) sem vala képes hiven elolvasni, leírni és megmagyarázni, minő vakmerőséggel lehetne töle megvárni, hogy jól megítélje Pált, Istennek kedves választott edényét, és a nemzetek nagy apostolát, a ki töle olyan végtelenül messze — áll?! Egyéb iránt abban, hogy Pált protestánsná akarja tenni Gerő aa., Pálnak ugyan nincs, csak Gerő aa.-nak mindenesetre van hibája. Ugyanis, ha az evangelium kezdetén csakugyan jó lenne valami protestáns izü személy vagy tekintély a kálvinizmus megalapítására, erre a célra okvetlen szükséges lenne, hogy ne Pál, de maga Krisztus legyen az „első protestáns.“ Legyen tehát nyugodt Gerő aa.; mert Krisztus katolikus és az Ur Isten is az! Amíg ezen az igazi alapon ő nem változtat, Pálnak vagy bárkinek „első protestánsága“ és „győzelme“ nem ér többet, mint egy protestáns lyukas mogyoró.

Ezek után nt. Szász Gerő aa.-nak szerencsés biblia olvasást, és valami megtűrhetőbb biblia-értelmezést kívánunk ezen esztendőre!

Brassó és a brassói plebánia alapítása.

Irta: Dr. Bilinszky Lajos.

Erdély, mint azt mi erdélyiek mondani szokták, ez a mi kis bérczes hazánk, valóban nem szükkölködik természeti szépségekben. Főlölesleg magyar embernek fölkeresni Schweiczerot s a külföld természeti ritkaságait, míg meg nem nézte odahaza Erdélyt, nyujt az elég élvezni valót. De nem is szabad

panaszolkodnunk, hiszen hazánk minden részéből csak egy özönlének az utóbbi időben megnézni Erdélyt, s a mennyire alkalmunk volt e turistákkal beszélhetni, alig hagyja el valaki földünket kedves emlékek nélkül. Egyik a szeszélyes Maros gyönyörű völgyét, a másik a bányavidéket nem képes felejteni; ennek az ős fenyőerdők s a bejárhatlan Hargita, annak a mindig hóval takart határszél remek szorosával, amannak Borszék, Tusnád maradnak felejthetetlen emlékei. Ha azonban Erdély városairól van szó, föltétlenül Brassóé a palma. Atszelve a Budapest-Predeal vonattal a Szamos és Maros völgyeit, elhagyva Medgyes, Erzsébetváros, Segesvár kis szász városkákat, az ember lelke elszorul, s önkénytelenül is oly gondolata támad, mintha a művelt nyugatot elhagyni készülvé, sebesen robovga a gyorsvonat Románia felé. Mintha a szorongó kebel még egyszer bucsut akarna mondani az anyaföldnek, a látbatár egyszerre kifüggl s gyönyörű róna áll előttünk, a Barezsa vizéről nevezett Barczasaág, melynek délkeleti szögletében, magas hegyektől koszoruzott völgyben, a Czenk alján hazánk végvárosa Brassó. Mintha csak a természet maga is egy városnak készített volna itt helyet, oly szépen van oda beékelve a természet igazán mondhatjuk szentélyébe.

S ki hinné, hogy az a gyönyörű róna századokon át pusztá, ez az elragadóan szép völgy, melynél szebbet a játszi képzelet is alig alkothat, századokon át lakatlan volt, ha a történelem megmásíthatlan lapjai azt nem bizonyítanák?

*

Erdély már a történelem hajnalán nagy szerepet játszott. A hatalmas dák birodalom sulypontja Erdélyben keresendő, Dácia fővárosa Szarmizegethusa a mai Hátszeg táján feküdt. A hatalmas dák birodalomnak a világhódító római sások vetettek véget. Erdély nemes fém- és sóbányái nem kis szerepet játszottak a római világbirodalomban sem.

Római legiok lepték el e földet, virágzó Coloniák, (Zernensium, Ulpia, Trajana, Apulum, Napoca stb.)¹ keletkeztek Erdély virányain. S esodálatos! az a bámulatosan termékeny Barczasaág, a természeti szépségekkel oly gazdagon megáldott Brassó vidéke kikerülte-e a hódító vizsga tekintetét, vagy más ismeretlen okuk volt-e a mi őket onnan tovább vitte, elég az hozzá, hogy itt állandó római telep soha sem volt. Hogy jártak itt a rómaiak, az elvitázhatlan.

A Fogaras táján talált hadiszerek, Zernest mellett a római sírok kétségtelenné teszik, hogy a római legiok itt megfordultak, igen valószínűen azonban csak átvonultak, legfeljebb hadi szállást tartottak, a táj pusztá s lakatlan maradt. Majd a bunnok, az avarok urai Erdélynek, s a népvándorlás legkülönbözőbb hordái csatangolnak rajta. Átvonultak ezek minden bizonnyal a Barczasaágon is, talán kisebb nagyobb csoportok, elragadtatva a természet szépségeitől meg is maradtak, ábrándos pásztorok méla furulyájuk mellett talán évtizedeken át legettették itt a gazdag medenczében nyájaikat, míg egy újabb horda menekülésre nem kényszeríté, talán a vadászok is fölkeresték e helyet, mely bizonnyal gazdagon fizeté fáradaalmaikat; de mindezek a mint állandó létét itt maguknak nem biztosítottak, ép úgy csakugyan nyomtalanul el is tűntek, egyedül a sejtelmet hagyva hátra nekünk minden történelmi emlék nélkül, mely sejtelmünket igazolhatná. Így tartott ez tovább is, majdnem hihetetlenül. Elkölzelgett a honfoglalás nagy műve, a magyarok egyestül-

1) Vass József: Erdély a rómaiak alatt 95 köv. 1.

nek a székelyekkel, az oláhok biztosítják fészkeiket, Szt. István megalapítja ma már ezredéves országát, mindenütt szervezkednek, csoportosulnak, várak és városok keletkeznek, csak a Barcaság marad . . . pusztá és tires! Még tovább is mehettünk! Megtörténnek a nagyszertű letelepítések. A várak és városok már képtelenek az idegeneket befogadni, benépesítik a szászok a nagyszabeni vadont, virágzó városkák keletkeznek; igen! a szászok már Erdély harmadik nemzetévé emelkedtek, és Brassónak még mindig hire-hamva sincs.

Az első okmány, mely e területtel foglalkozik, mely a feledés sok százados leplét arról föllebentí, II. Endre magyar király 1211-ben kelt adománylevele. II. Endre rokonsági összeköttetésben volt a thüringiai tartomány-gróffal, a a mennyiben ennek fia Lajos Endre Erzsébet nevű leányát vette nőül. Endre ezen a révén ismerkedhetett meg Salza Hermánnal a német lovagrend nagymesterével, a mely rendet a tartomány-gróf nagyon pártfogolt. Az ismerkedést mindkét fél hasznára igyekezett fordítani. Enérnek Erdély délkeleti szegletében egy erős védfalra volt szüksége a Kunok ellen. E tér még egészen pusztá volt. A nagy batárhegyek s az óriási lakatlan terület hátráltatták ugyan a kunok betörését, de másrészt igen kedvező menekülési helytől is kínálkozott az épen az üldözött kunoknak, a hol magukat könnyen s biztonságban megvonva, onnan annál biztosabban intézheték pusztító támadásaikat. E terület benépesítéséről, és pedig egy erős batárórnépről kellett neki gondoskodnia. Ez volt Endre célja, midőn a német lovagrenddel érintkezésbe lépett. Voltak-e a nagymesternek, mint egyes történészek hiszik, csakugyan messze kiterjedő terveit gondolt-e már akkor a kunok megtérítésére, vagy épen egy kis birodalom alapítására, mely a szomszéd Moldva- és Oláhországot s talán Erdélyt vagy annak egy részét magába foglalja, mindezt némely fedi s a kezünkben levő adatok semmiképp sem engedők e föltevés igazolására. Hogy a rend nagymestere, ha egyéb célja egyáltalán nem is volt, tisztán csak az alig 20 évvel előbb alapított rend terjeszkedési szempontjából is szívesen vállalkozott a gyarmatosításra, az nagyon természetes. Az egyezkedés igen hamar készen volt, s Endre 1211-ben kiadta adománylevelét, mely szerint Borza földét¹⁾ az erdőn túl a kunok felé a jeruzsalmi sz. Máriaól nevezett kórház keresztes vitézeinek²⁾ adományozza örök birtokul. E terület sokkal nagyobb volt a mai Barcaságnál. Oláhország, a székelyek és fogarasföldi oláhok között mintegy 45 □ mérföld, magában foglalva a későbbi sárkányi járás nyugoti részét s a fehérvári járás azon részét, mely az Olt, Miklósvár s a fogarasi járás között fektűt. A királyi adománylevelértelmében Jura pristáld³⁾ körüljárta az egész adományozott területet a rend tagjaival, megjelölte Mihály erdélyi vajda utasítása szerint a határhelyeket s beigtatta tinnapélyesen a lovagokat új birtokukba. „A vadon szépségei bizonynyal mindenkit bámulatra ragadtak. Egy folyókkal gazdagon átszelt tartomány, melynek közepe a Feketeügy mentében egy a természet ős erejét bőven mutató medencézt

képezett, s míg egész kertületében kisebb termékeny és fákkal borított hegyvonalak nyulnak el, széleit meredek ormok, óriási sziklatalak s a távoli kékjében felcsillámló havasok szegik be. Minden, minden lakatlan és pusztá volt még ez áldott helyen.“ Határait Teutsch így írja le: Halmágytól kiindulva Galt faluig, innen a hegyeken keresztül Miklósvárig az Olt mentén a Tatrang vize tarkolatáig, innen a hegység felé a Tömös és Barcza forrásáig s innen a hegységen keresztül vissza Halmágyig.¹⁾ Ez azon terület, mely a Borza vizéről Borza avagy Burza nevet visel, melyet a lovagok örök birtokukba vesznek, azt benépesíteni tartoznak.

A mi arany és ezüst található, annak fele a kincstáré, a fele a lovagoké legyen. Mentek minden adófizetéstől. Földjükön szabad kereskedést folytathatnak, szabadon szedhetnek vámot, Senki hatalmának vagy bíraskodásának nincsenek alátvetve, egyedül a király a legfőbb ítélőbírájuk, bírót pedig ők választatnak maguknak. Szabadon kormányozhatják földüket, a vajda nem bír fölhatalossággal, s így mentek az annyira költséges és tehes vajda-fogadástól. Ellenben ők védelmezik a határszél a kunok ellen, miért favárokat és favárocsokat építhetnek.²⁾ E meglehetősen kedvező adományt a rend tagjai csakbamar tényleg el is foglalták. Frater Theodoricus Rend Comthur mint főnök vezetése alatt megjelentek a lovagok. Számukat a történelem nem tartotta főn számunkra, de ha meggondoljuk mily nagy területet kellett birtokukba venni, hogy a kunok ellen védnök kellett a határszél, könnyen elképzelhetjük, hogy számuk igen tekintélyes lehetett. Első és főgondjuk a pusztá és lakatlan terület benépesítése volt. Igen valószínűleg a rend főhívtást intézett Németországban, gyarmatosításra hívá föl a németeket s valóságban a letelepedettek tulnyomó része nem volt, a kik között csak elvétve akadnak oláhok a szomszéd helyekről. Hogy e betelepítés majdnem hibetlen gyorsasággal s igen tekintélyes számban történt, sejtieni engedik a későbbi okmányok. 1211-ben még: „terra deserta et inhabitata“ e terület, 1212-ben már „populus ibi habitans“ ról szólnak az oklevelek s 1213-ban „universis ejusdem terrae incolis praesentibus“ olvassuk. E lakosság nemzetiségéről nem szólnak az egykoru okmányok. Föltevésünket azonban kétségtelenül igazolják a későbbiek, így 1262-iki okmányok a Barcaság lakóit szászoknak mondják. az időben azonban a szász elnevezés egyenlő a némettel. Továbbá Vilmos erdélyi püspök 1213-ban kelt okmányában olvassuk: „ha magyarok és székelyek is költözének azon területre“, a miből világosan következik, hogy a jelen lakosság között ilyenek nincsenek. De már a dolog természete is ezt hozza magával, mert a terület művelését annak tervszerű gyarmatosítását, a lovagok támogatását csak ezek teheték, mint a kik velök egyenlő szokások és viszonyok között növe fel a művelődés egyenlő fokán is állottak.

A gyarmatosítással egyenlő, ha nem első feladatuk is volt a lovagoknak a határszél megvédése. A kunok, kik eddig oly gyakran betörtök, mert alig volt az országuk része,

1) Az adománylevelben így áll: „Prima vero meta hujus terrae incipit de indaginibus castri Almage, et procedit usque ad indagnes castri Nois giant; et inde progreditur usque ad indagnes Nicolai ubi aquae de fluit quae vocatur Alt; et sic ascendendo per Alt usque ubi Fortillon cadit in Alt, et iterum vadit usque ad artem ejusdem Fortillon et ab ortu aquae, quae Tirmis vocatur progreditur usque ad effluxum aquae, quae Borsa nominatur; deinde sicut montes nivium completuntur eandem terram, tendit usque Almagiam.“

2) Lásd az adománylevelét: Fejér Codex T. III. V. l. p. 106, és Teutsch Firnhaber: Urkundenbuch zur Geschichte Siebenbürgens. Nr. X.

1) „quamdam terram Borsa nomine, ultra sylvas versus Cumanos.“

2) „Cruciferis de hospitali Sanctae Mariae, quod quandoque fuit in Jerusalem, sed modo peccatis exigentibus situm est in Acaron.“

3) Fekete János királyi megbízott. — Pristaldus béke bíró, királyi megbízott „homo regius.“ Az 1211-ki okmányban „Jura“ áll, 1222-ben Fataletus. Fejérlél „Secate Jura (Fekete Jura)“ másik szerint Fekete Junó.

mely a kunok betörései által annyit szenvedett volna, mint a Barezaság, az új lovagoktól legkevésbé sem rémültek meg, sőt ezek ellentállása csak izgatta azok harezivágyát, s a betörések napirenden voltak úgy, hogy a lovagoknak szószerint saját vérökkel kellett megvenni s naponta a pogányok betörései ellen saját vérökkel kellett megvédeni a nekik ajándékozott területet. Első feladatuk volt tehát várakat építeni, a melyekbe megvonva magukat, biztosítva általuk a gyarmatokat, ellenállhassanak a kunoknak. De mind ennek hihetetlen gyorsassággal kellett történni, mert addig nyugalmat egyáltalán nem élvezhettek s biztonságban egy perczig sem lehettek. Őt jól kiszemelt ponton tehát öt várat építettek. a melyek: *Keresztvár, Földvár, Feketehalom, Törösvár* — mely nevében (Iapis Theodoricus) a rendcomthur emlékéért tartotta fön — és *Brassó*. Ez öt vár megannyi rendház volt, a honnan a lovagok az egész terület kormányzását intézték. Ez öt váron kívül azonban még számtalan váracsozt és templomkastélyt emeltek. A gyarmatosok védelméről kellett gondoskodniok, ezek a várak és váracsozt közelében telepedtek le, veszély idején a várban vonva meg magukat. A várak mind igen jól kiszemelt hegy- vagy sziklaormokon épültek, a legnagyobbvalószínűség szerint mindjárt eleinte nem fából, hanem erős kövekből vagy legalább is egy részök, mind tudjuk ezt nevezetesen Keresztvárról (Kruczburg, Kreuzburg), mely a mai Nyén falu táján állott, s mely nemsokára a viszály tárgya lett a király és rend között. Az adománylevél ugyanis csak favarak építését engedte meg, de a lovagok úgy látszik nem tartották ezt fontos pontnak, a betörések ellen sokkal nagyobb biztonságot nyújtottak a kővárak a könnyen felgyújtható fa alkotmányoknál, egy rendszerezett gyarmatosításba is inkább illettek be, mint a favarak, de még az ok sem látszott előttük valami nagyon fontosnak, miért ne építsenek kővárakat, mivel arra most, az adományozás kezdetén még alig gondolhattak, nehogy egykor a király ellen használják azokat. Keresztvár már 1212-ben készen állott, s pedig a nekik adományozott területen kívül. Daczára, hogy e vár építésénél az adománylevélben biztosított jogukat s a határt is átlépték, a király bizonyosan elismerést érdemlő szolgálatukért e várat környékével együtt még ez évben nekik ajándékozta.¹⁾ Sőt királyi kegyének újabb jelét adá az által is, hogy a lovagrend magistere f. Theodoricus kérésére elrendelte, hogy semmiféle haszonbérlet területökre ne mehessen s öket ne terheltesse, hanem a szükséges pénzt Detriknek s utódainak a pénzváltók cserében tartoznak adni, annál is inkább, mondja az okirat, mivel a rend mind új plantatio a határszélen, a kunok betörései által folytonosan zaklatva van, és saját vérökkel, erős támaszát képezik az országnak.²⁾

— Folyt. köv. —

1) Fejér C. T. III. V. I. p. 118.

2) Teutsch Tirnhaber: i. m. Nr. XII. A vékony ezüst pénz kopás által használhatatlenné válván, évenként bizonyos veszteséggel beváltatott, s újjal cseréltetett ki. A nyereség — *lucrum camerae* — a kincstár jövedelmét képezte. Ezt Endre a zsidóknak és izraelitáknak adta ki, kiknek ebből szép hasznuk volt, de a népet sanyargatták. Szilágyi: Erdélyország Története I. k. 36. l. jegyz.

TÁRCZA.

ÓDA

NAGYMÉLTÓSÁGU ÉS FÖTISZTELENDŐ LÖNHART FERENCZ

ERD. PÜSPÖK UR

ÖTVENÉVES PAPI JUBILEUMÁRA.

Irta.

Fejér Gerő.

Öröm lobog a vér fedett mezőkön,
Lépes keresztje hősi fényben áll,
Te-Deum zeng a fenyves bérzetetőkön,
Erdély Sionja vigad, jubilál.
A merre futva zúg az Olt vize,
S Maros mentén a szellők útra kelnek,
S dalokba szöve lángoló kelnek
Szerelmi hírét hordják messzire.

Borúl le ősi oltárod kövéhez,
Aldozz értünk ma még, Főpástorunk!
Cserébe dalt, s a mit keblük csak érez, —
Örök hűséggel mindent elhozunk.
Szivedből éltünk eddig gyermekid
S imánkon leng ma már élted hajója:
Fáradt atyáknak éltét gyermek óvja . . .
Jótét s a hála egymást éltetik.

Hős férfiaknak léptél örökébe!
Új korszak épül Fogarassy nevé,
Sztocza sirját szentté avatja népe,
Két ország bámul Haynald szellemén;
De im! túltész a legnagyobbakon
Égő sziveddel, nagy Batthyány utóda,
Magasztaljon hát száz győzelmi óda! —
Tiéd a legszebb földi hatalom.

A kardok éle hős, titán-karokban
Igába hajthat népet, nemzetet;
A lángelmék, ha fényök szerte lobban,
Könnyen hódítanak el százezreket:
De hol hűségre vinne minden út, —
Trónt a lelkek, szíve felé emelni:
Ehez lángész, a kard mind pusztá semmi,
Csak a *szeretet* nagy hatalma tud.

Arany ekéje ős erdőkre ér el,
Magas sziklákon, mély vizekbe szánt
S végig szeli a hit szövétnekével
A vész kavarta büszke Oceánt
S a hol kiosztá kincsét pazarúl, —
Alattvalói esókra, bódolóra
Az embereknek ezre, milliója
Borúl eléje — koldus, gazdag, úr.

Igy gyúlt ki köztünk is *lelked szerelme*,
Tekints körül hát, nézd a nagy csodát! —
Senkit nem áldott jobban még az elme,
Erdélyt lábához úgy lelánczolád.
Atyáink közt, Te vagy a legnagyobb!

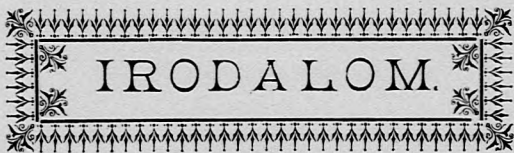
*Jóságodat a nép soká dalolja,
Szived, méz-ajkad biztató mosolya
Évszázadok ködén is átragyog.*

Neveddel ébred a barangok álma,
Esdő imájuk áldást hoz le rád;
Iskolánk földjén kihajt a pálma
S ebből fonódik legszebb koronád.
A bit kitarja újból szárnyait,
Vigabban zeng a dal oltárainkon,
Szükség, teher nem ég most vállainkon, . . .
Rajongva fognak át hü papjaid.

A reszkető nyomor, miként a láva
Izzó fényével — messze fellobog
S az irgalomnak üdve, gloriája
Óvezi át, im! öszült homlokod.
S hol ötven évig jobbod áldozta,
Tanú reá ez élő, büszke oltár:
Szegények, árvák édes atyja vótál,
Áldó szeretet nagy Apostola!

Maradj velünk! Ne térj még nyugalomra
Boldogságunknak öre, jó Atyánk!
A vész egünket sűrű ködbe vonja,
Hosszú küzdelmes éj borúl reánk;
Fejünk felett már zúg a fergeteg,
Villáma sújtva ér Sion fokáig, —
Maradj velünk hát, óh! maradj sokáig,
Szálem királya, agg Melchizedek!

Egységes eszme niucs, nem ég az agyba',
A szétvonásnak régi átka dül, . . .
Mi lesz e nyáj? Arván magára hagyva
Mint tört cserép ezer darabra hull.
S hol az erő, mely minket egybe tart?
Tudomány, kincs a barezba' nem segíthet,
Egyedül a te *lángszived* deríthet
Küzdelmeinkre békediadalt.



Előfizetési felhívás

ily című munkára:

ERDÉLYI KATHOLIKUS HITSZÓOK.

V. kötet:

Konferenciák, Ünnepi és Alkalmi Szentbeszéd

Forster Jánostól.

Tartalmaz mintegy 30 konferenciát az apostoli hitvallásról, azonkívül a bűnbánat szentségéről és a négy utolsó dologról. A konferenciákon kívül vannak benne ünnepi beszédék az év minden ünnepére és alkalmi beszédék a leggyakrabban előforduló alkalmakra és templomi búcsukra. E 30—32 nyomtatott ivre, legjobb minőségű papírra szép cícerő betűkkel nyomtatott mű ára bérmentes küldéssel 3 firt. (Sacerdotibus erga sacra, unum per 35—40 xr computando). Tekintettel arra, hogy a konferenciák mai nap fő-

löttébb szükségesek, ez a mű nemesak hézagpótló, hanem mivel az egyes konferenciák mint önálló beszédék a soron kívül is mindig használhatók a tárgyalat hitbéli tannak megfelelő ünnepen, vagy alkalomkor, ez a körülmény nagyban emeli a mű gyakorlati használhatóságát. Súlyt fektettem arra is, hogy a tárgyalás menete könnyebb legyen s egy emlézés, mint az előadásra alkalmas.

A munkát kegyelmes főpásztorom, nmélt. és főtiszt. Lőnhart Ferenc erdélyi püspök ur ő excellentiája 50 éves áldozóapi jubileuma emlékére szándékom kiadni.

Mihelyt annyi előfizető jelentkezik, hogy a kiadás biztosítva lesz, sajtó alá kerül s az egyházmegyei hatóság jóváhagyásával a legrövidebb idő alatt az előfizetők kezébe jut.

Előfizetések levelező lapon alólírottához intézendők.

Gyulafehérvár (vár), 1895. február 2-án.

Forster János,
püspöki ceremoniaris.

— **Épen most kaptuk meg** az erd. r. kath iradalmi társulat által Püspök Ur ő Exja aranymiséjére kiadott **Emlékkönyvet**. Nyomdai kiállítása a lehető legdiszesebb, belső tartalmának ismertetését pedig úgy fogjuk eszközölni, hogy cikkeit tárczarovatunkban sorra közölni fogjuk, ennél fogva mai tárczáinkban Fejér Gerő költőnknek alkalmi ódáját adjuk.

Lytaniae Lauretancae in tonis Psalmorum, pro 2 praecentoribus Soprano et Alto atque Choro 4 vocum inaequalim Organo cantum comitante. Composuit Aloisius Henig S. J. Kalocsa, a „Hirnök“ kiadása. Ara 50 krajczár. Ajánljuk legmelegebb pártolásra.

— **Az „Iskola“ cz.** folyóirat VI. évfolyama Bodnár G. szerkesztése alatt a felsőbb, közép és alsóbb népiskolák összes tanítóit érdeklő minden ügyet a legváltozatosabb alakban tárgyalja. Hogy ezen egyetlen kath. folyóiratot mindenki megszerezhesse, van szerencsénk kijelenteni, miszerint rendkívülileg az 1895-iki egész évfolyamot a t. tanító, növevényképp és képezdész urak egy firt. kedvezményes áron kapják, ha ezen kedvezményes előfizetési összeget a kiadóhivatalhoz (Reizer János könyvkereskedése Szatmáron) előre beküldik. Érdeklődők szíveskedjenek néhány nap alatt jelentkezni, hogy a szétküldés ügye rendezhető legyen. Mutatványszámot a kiadóhivatal, kívánatra szívesen küld. Tisztelettel az „Iskola“ szerkesztőségé.



— **Vidéki levél.** Főtisztelendő szerkesztő ur! Becses engedelmevel bátor vagyok egy szép ünnepélyről referálni. Folyó évi jan. 27-én Túrkösbén egy 59 éves öreg és 30 éves fia egyszerre fogadtak és esküdtek örök hűséget az őseik által elhagyott édes anyának a rom. kath. anyaszentegyháznak. Mint egykor az öreg Simeon úgy hállázkodott s rebegett köszönetet Istennek aldobolyi Barabás Mihály őszbeborult kedves öreg is, hogy az isteni kegyelem folytán visszatérhete oda, honnan atyáik a csábitgatások folytán elpártoltak. — Megtérése sajtó elbeszélése szerint valóban az isteni kegyelem munkája volt. Advent nagy héttében az aldobolyi ev. ref. templomba indult, hogy ott él-

jen az „urvasorával“. Kopog az ajtón, s bár a háromszori barangozás a reggeli könyörgésre megtörtént, közel félórai várakozás után sem nyert bebocsáttatást a templomba, mert sem pap, sem mester nem jött oda. „Megyek — így szolt az öreg férfi — megyek, oda a hol éjjel-nappal — ha kell nyitva találok a templom ajtaját; leszek katolikus.“ S a mint mondta, úgy is eselekedett. Fia Sándor brassói vasuti kalauz szintén atyjával együtt tette le a hitvallást nt. Kóródy Mihály türkösi lelkész úr kezébe, kinek a megtértek ugyan nem hívei, de alkalom adtán tőle nyerték az első oktatást a kath. vallásról. Öröm volt látni azokat a kövér könnyesepeket, miket úgy az alkalmi szt. beszéd alatt, mint a szt. áldozáskor hullatott a két férfiú.

Mint örvendetes tényt említem föl, hogy az egyik tanu t. Csulak György ur egy igen díszesen készített 3 lépcsős — az oltári szentség kitételéhez szükséges — állványal volt szives templomunkat megajándékozni. Isten fizesse!

Nem hallgathatom el azt is, hogy ez alkalommal a Csáky-féle rendeletnek is volt megoldása, mert Barabás Sándort két hét éven aluli fia szintén követte a kath. egyházba.

Az isteni kegyelem vezessen többeket vissza drága anyaszentegyházunk kebelébe, a főtisztelendő urnak pedig maradtam Türkösen, 1894. január 28 án alázatos szolgálja: G á l M i h á l y, kántortanító

— **Néppárt.** Vasárnapon alakult meg Eszterházi M. M. gróf budapesti palotájában a néppárt. A katolikus jelző elhagyatott, mert a párt mindazokat körébe föl fogja venni, kik a kereszténység általános elvei mellett foglalnak állást. A 67-es alaphoz való ragaszkodást szintén programponturn fogadták el. A vitában a világi elemből részt vettek többi közt: dr. Major, sz.-fehérvári főorvos, dr. Hortoványi, orsz. képviselő; Drescher Béla, bajai ügyvéd; Mócsi Antal, kalocsai igazgató; Mike komáromi ügyvéd; gr. Apponyi Géza högyészti nagybirtokos stb. Az értekezleten, mely még befejezve nines, 200-an vettek részt.

— **A községi és felekezeti iskolák állami nyugdíjintézete.** A vallás-és közoktatásügyi miniszterium folyó évi 55,360. szám alatt kiadott s valamennyi iskolafentartó egyházi hatóságoknak, továbbá a tankerületi főigazgatóságoknak, és tanfelügyelőségeknek megküldte az 1894. XXVII. törvényzikk végrehajtására vonatkozó rendeletét. A rendelet első sorban vázlatosan ismerteti az imént nevezett törvényt, azután áttér a végrehajtás módozataira, melyet a következőkben mutatunk be, itt még csak annyit jegyezvén meg, hogy annak a ki a nyugdíjintézet kötelékébe felvétetni kíván, 1895. május 16-ig kell jelentkeznie. A végrehajtás módozatai ezek: 1. A belépő tanintézet nyilvánosságának igazolását s a tanintézet fennállásának biztonságát igazoló adatokat. 2. Az illető intézetnél rendszeresített tanári, illetve tanítói és tanítónői állomások számát s azon adatot, mely állomások vannak a törvény értelmében a nyugdíjintézetbe való belépésre kötelezett tanerők által betöltve s mely állomások oly tanerők által, kikről más közrendelkezéssel van gondoskodva. Aközrendelkezés módja is közlendő (például szerzetes rendi tag.) 3. A rendszeresített állomáson alkalmazott rendszer és nem óraadó vagy kiegészítő s a felvételre igényt tartó tan-

erők keresztlevelét, képesítő s alkalmazásukra vonatkozó okmányt, összes eddigi szolgálatukra vonatkozó bizonyítvány, valamint azon egyházi, helyhatósági vagy általán közhitelességi okmányt (szabályzatot), melyre szolgálati éveik beszámíthatóságának jogosult voltát állapítják. Az ily bizonylatoknak azonban a jelen rendeletet megelőző keletelt kell birni. 4. Az általuk betöltött és rendszeres javadalmat képező fizetésről szóló közhitelességű igazolványt, megérintésével annak, mennyi a lakpénz, a törzsfizetés és mennyi az évtödös, illetve a tizedéves vagy más ezimen élvezett pótlék, valamint arról szóló igazolványt is, mely időponttól kezdve gyarapodott a fizetés, elépeltetés, fizetés-javítás vagy ötöd-, illetve tizedéves pótlék ezimen. 5. Ha a javadalom egészen vagy részben természetbeni járulmányokból áll, úgy azoknak hatóságilag igazolt tíz évi átlagértéke veendő. A földilletmény tiszta jövedelme a kataszteri becsű által igazolandó. A természetbeni lakás vagy lakpénz, továbbá a személyes pótlék annak természetét igazoló okmány által igazolandó, ugyszintén azon körülmény, nines-e a felveendő más tanintézetnél vagy hivatalnál is alkalmazva, mely többi esetben kintüntetendő az ily, vajjon tanári, illetve tanítói szolgálatuk megfelel-e az állami tanintézetekben rendszeresített hasonló állomások mértékének. Végül felhívom a címet, hogy a felvételre bejelentett tanerőknek netán már meglevő nyugdíjalapokkal szemben szerzett igényeit az idézett törvény 3. §-ának zárpontja értelmében rendeztesse s a belépő tanerőket nyilatkozatra szólítsa tel, hogy a 10. §-ban a tartozások törlesztését illető kedvezményt mily mérvben ohajtják igénybe venni.

Szerkesztői posta

Dr. B. L. — Köszönet a magvas cikkért; ajánlom a nszbeni plebánia s kath. intézetek reformáció előtti s a restauráció után történetét nagybecsű figyelmébe.

B. F. Gszh. A kedvesen megírt cikkért fogadjja őszinte elismerésünket. Csak minél több ilyent. Sajnos, hogy a legifjabb papi nemzedék nem akar írni. Ha kidőlnék az öregebbek, ki fogja ápolni az egyházi irodalmat; holott ha ez nem virágzik, meddő marad a szó-noklás is. Tehát csak előre, képezze magát íróvá.

Hivatalos rész.

— **Pályázat.** A Kézdí-Bélafelelvi tanítói állásra ezenel pályázat nyitattik. Évi fizetés 400 frt és tisztességes szabad lakás gazdasági épületekkel. Teendői: az ismétlő és mindennapi iskolások rendes vezetése. A kántori teendők végzése esetén még pótlásban részesül. Pályázati határidő 1895 február 15-ik, a mely napig pályázni ohajtók kellően felszerelt folyamodványukat a bélafelelvi iskolaszékhez (Háromszékmege) nyujtsák be. Kovács Elek, polyáni alesp. plebános.

— **Pályázat.** A bonczhidai (Kolozs m.) róm kath. kántortanítói állomásra pályázat hirdettetik. Fizetése: készpénz termények és földékből 250 frt. (a hitközség 50 frt. államsegélyért folyamodott s a rendes korpótlékokat is kéri-ni fogja) 400 □öl veteményes kert, egy sertés legeltetési jog, két szoba és egy konyhából álló lakás, istálló, szekérszin. Tanítani 20—30 gyermeket kell. Okleveles vagy képezdét végzett egyének február hó 15. napjáig folyamodhatnak. Szabó Ferencz, iskolaszéki elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Forster János.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Dr. Cserni Béla, Fejér Gerő, Vass Albert.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc könyvnyomdában Gyulafehérvárrt.